

Kohtuasi C-22/21

Eelotsusetaotlus

Saabumise kuupäev:

14. jaanuar 2021

Eelotsusetaotluse esitanud kohus:

Supreme Court (Iirimaa)

Eelotsusetaotluse kuupäev:

12. jaanuar 2021

Kaebajad:

SRS

AA

Vastustaja:

Minister for Justice and Equality

SUPREME COURT (IRIMAA KÕRGEIM KOHUS)

[...]

EUROOPA LIIDU TOIMIMISE LEPINGU ARTIKLI 267 ASJAS JA

EUROOPA LIIDU KOHTULE EELOTSUSETAOTLUSE ESITAMISE
ASJAS

[...]

KOHTUASJAS, MILLE POOLED ON:

S R S JA A A

KAEBAJAD

JA

MINISTER FOR JUSTICE AND EQUALITY

VASTUSTAJA

**12. JAANUARI 2021. AASTA MÄÄRUS
EUROOPA LIIDU KOHTULT EELOTSUSE TAOTLEMISEKS
ELTL ARTIKLI 267 ALUSEL**

[lk 2] [...] [liikmesriigi menetlusküsimused]

[...] Kuna kohtule tundub, et kassatsioonkaebuse poolte vaheliste vaidlusküsimuste lahendamisel tekivad küsimused selle kohta, kuidas õigesti tõlgendada liidu õiguse teatavaid sätteid, nimelt direktiivi 2004/38/EÜ, mis käsitleb Euroopa Liidu kodanike ja nende pereliikmete [lk 3] õigust liikuda ja elada vabalt liikmesriikide territooriumil (ELT 2004, L 158, lk 77; ELT eriväljaanne 05/05, lk 46), artiklit 3,

ON KOHUS OTSUSTANUD ESITADA Euroopa Liidu Kohtule Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 267 alusel järgmised eelotsuse küsimused:

1. Kas direktiivi 2004/38/EÜ artiklis 3 kasutatud terminit „liidu kodaniku [...] leibkonna liikmed“ saab määratleda kogu liidus ühetaoliselt kohaldataval viisil ja kui see nii on, siis milline on see määratlus?
2. Kui seda terminit ei ole võimalik määratleda, siis milliste kriteeriumide alusel peavad kohtunikud tõendeid hindama, et liikmesriigi kohtud saaksid kokkulepitud asjaolude loetelu põhjal otsustada, kes on liikumisvabaduse mõistes liidu kodaniku leibkonna liige ja kes mitte?

SAMUTI MÄÄRAB KOHUS, et kassatsioonkaebuse läbivaatamine peatatakse seni, kuni nimetatud Euroopa Kohus on teinud nendes küsimustes eelotsuse või kuni kohus teeb vahepeal uue määruse

[...]

[lk 4] [...] Supreme Court (Iirimaa kõrgeim kohus)

[...]

Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 267 alusel Euroopa Liidu Kohtule esitatud eelotsusetaotlus Euroopa Liidu õiguse tõlgendamisega seotud küsimuste kohta

Sissejuhatus

- 1 Selles menetluses on Supreme Courtil (Iirimaa kõrgeim kohus) vaja lahendada küsimus, milline tähendus tuleb omistada Euroopa Liidu kodaniku „leibkonna liikme“ määratlusele või kirjeldusele, mille puhul tuleb olukorras, kus kodanik kolib teise liikmesriiki, hõlbustada sellise kolmanda riigi kodanikust isiku või isikute kaasaminekut liidu kodanike liikumisvabaduse raames. Eelotsusetaotluses keskendutakse seega küsimusele, mida tähendab olla liidu kodaniku leibkonna liige Euroopa Liidu õiguse mõistes ning millise määratluse või kirjelduse põhjal hindab minister elamisloa andmise otsustamisel, kas isik on liidu kodaniku „lubatud pereliige“ vastavalt Iirimaa 2006. aasta määrusele (nr 2) Euroopa ühenduste (isikute vaba liikumise) kohta (European Communities (Free Movement of Persons) (No. 2) Regulations 2006; *S.I.* nr 656, 2006), millega omakorda rakendatakse direktiivi 2004/38/EÜ, mis käsitleb Euroopa Liidu kodanike ja nende pereliikmete õigust liikuda ja elada vabalt liikmesriikide territooriumil (ELT 2004; L 158, lk 77; ELT eriväljaanne 05/05, lk 46). **[lk 5]**
- 2 Iirimaa on direktiivi liikmesriigi määrusega liikmesriigi õigusse õigesti üle võtnud. Ainsad erinevused käsitlevad nomenklatuuri ja on tähtsusetud. Seega keskendutakse eelotsusetaotluses asjakohasele taustale ehk direktiivile ning seejärel esitatakse küsimused, millele Supreme Court (Iirimaa kõrgeim kohus) soovib Euroopa Liidu Kohtult vastust.

Kohtuasja taust

- 3 Menetlus sai alguse sellest, et Pakistani päritolu S R S, kes on alates 2013. aastast Ühendkuningriigi kodanik, asus elama Iirimaa. Veidi aega pärast siia kolimist tuli tema juurde ilma viisata tema Pakistani kodanikust nõbu A A, kelle nelja-aastane viisa õpinguteks Ühendkuningriigis oli äsja aegunud. Kuna liidu kodaniku leibkonna liiget ei pruugi olla liikumisvabaduse kontekstis võimalik täpselt määratleda, kuid samas võib seda mõistet olla võimalik täpsemalt piiritleda kindlaksmääratud kriteeriumide abil, mille Euroopa Liidu Kohus sõnastab kohaldamiseks kogu liidus, on vajalik põhjalikumalt käsitleda peamisi asjaolusid.
- 4 Siinkohal on asjakohane kirjeldada menetlusosalisi. Vastustajad on liikmesriigi vastutavad asutused, kelle ülesanne on hõlbustada liidu kodaniku leibkonna liikme

liikumist ühest liikmesriigist ehk Ühendkuningriigist teise liikmesriiki ehk Iirimaale. Kaebajad on Pakistani päritolu Ühendkuningriigi kodanik S ja tema nõbu A, Pakistani kodanik, kes ei ole liidu kodanik, kuid viibis liikmesriigis õppeviisa alusel.

- 5 Nii 1978. aastal sündinud S kui ka 1986. aastal sündinud A on sündinud ja üles kasvanud Pakistanis. S kolis Ühendkuningriiki koos vanematega 1997. aastal 19-aastasena ja omandas Ühendkuningriigi kodakondsuse naturalisatsiooni korras 8. veebruaril 2013. 2015. aasta jaanuaris kolis S Iirimaale. Sellele järgnevad paar kuud oli tal tööleping ja alates 2015. aasta oktoobrist on ta riigis olnud füüsilisest isikust ettevõtja. Pärast Iirimaale elama asumist abiellus ta naisega, kes on Pakistani kodanik ja elab Pakistanis ning kellega seoses on ministrile esitatud perekonna taasühinemise taotlus. A kinnitab, et ta on S-i nõbu, ja väidab ühtlasi, et nad kasvasid üles ühes ja samas mitmest perest koosnevas kogukonnas Peshāwaris, kuni S kolis Ühendkuningriiki. A oli sel ajal 10 või 11 aastat vana. A-l on Pakistani ülikoolist saadud kõrgharidus majanduses. Kinnitatakse, et S rahastas tema õpinguid Pakistanis, kuid seda ei ole täpsustatud ega tõendatud. A taotles Ühendkuningriigis viisat välisõpinguteks väidetavalt selleks, et omandada kõrgemat kraadi. 2010. aastal sõitis ta nelja-aastase õppeviisa alusel Ühendkuningriiki, et osaleda raamatupidamise ja ärijuhtimise kursusel. Väidetavalt elas ta õpingute ajal neli aastat S-i ning S-i vanemate ja teiste pereliikmete juures. Kinnitatakse, et see toimus majas, mille omanik oli S-i vend, kes on samuti Ühendkuningriigi kodanik. Väidetavalt maksis S vennale oma sissetulekust üüri. S ja A sõlmisid vennaga ühise üürilepingu 11. veebruaril 2014 ehk umbes neli aastat pärast A elama asumist Inglismaale ja vähem kui aasta enne S-i elama asumist Iirimaale. Hiljem samal aastal, 28. detsembril 2014 aegus A Ühendkuningriigi viisa.
- 6 5. märtsil 2015 sisenes A ilma viisata Põhja-Iirimaa kaudu riiki. A asus elama oma nõo S-i juurde Midlandsi piirkonnas paiknevas Iiri väikelinnas asuvale elamispiinale. 24. juunil 2015 taotles A ministrilt S-i lubatud pereliikmena liidu elamisluba. A väitis, et ta on S-i, kes on oma vaba liikumise õigust kasutav teise EL-i liikmesriigi ehk Ühendkuningriigi kodanik, ülalpeetav ning on Iiri 2006. aasta määruse mõistes Ühendkuningriigis ehk riigis, kust ta oli liidu sees tulnud, nii tema pereliige kui ka leibkonna liige. Vastustajast minister asus eriarvamusele ja leidis, et A ei ole S-i leibkonna liige. Ta keeldus elamisluba andmast. Esialgne otsus väljastati A-le 21. detsembril 2015. Keeldumise põhjendused võib kokku võtta järgmiselt: **[lk 6]**
1. väide, et A oli liidu kodaniku pereliige, leibkonna liige või tema ülalpeetav 2006. aasta määruses nimetatud viisil, ei olnud piisavalt põhjendatud;
 2. liidu kodanik omandas Ühendkuningriigi kodakondsuse 2013. aasta veebruaris ja seega oli tema A-ga koos elamise aeg õiguslikult olulises mõttes lühem kui kaks aastat. Eeldatavasti võetakse selles märkuses arvesse kohtupraktikat, eelkõige otsust kohtuasjas *Moneke vs. Secretary of State for*

the Home Department [2011] UKUT 341, [2012] INLR 53, mille kohaselt tuleb hinnata liidu kodaniku elukorraldust alates tema liidu kodanikuks saamisest olenemata sellest, kus see aset leidis;

3. liidu kodaniku isa, vend ja õde elasid samal aadressil ja ehkki dokumentidest tõepoolest nähtus, et A ja S elasid ühel aadressil, ei piisanud sellest tõestamiseks, et A oli liidu kodaniku leibkonna liige;

4. esitatud pangaväljavõtted ei selgitanud A rahalist ülalpidamist ajavahemikus alates 2010. aastast, mil tehti viimane otsene rahaülekanne, kuni 2014. aasta novembrini. See, et liidu kodaniku äritegevus oli aktiivne liidus kauplemine, ja seega asjaolu, et liidu kodanik teostas liidu õigusi, ei olnud piisavalt tõendatud.

- 7 Selle otsuse järel esitati ministrile raha kohta lisadokumente, milles on näidatud eelkirjeldatud makseid, ja selle aja kohta, mil A oli Ühendkuningriigi üliõpilasviisa alusel seaduslikult üliõpilane, esitati eespool kirjeldatud kinnitus, et A elatus S-i teenitud rahast. Ministri 21. detsembri 2016. aasta vaideotsuses, mis on praeguses menetluses edasi kaevatud otsus, on sedastatud, et kaebaja (A) ei tõendanud, et ta oli Ühendkuningriigis S-i ülalpeetav ja teda ei saanud käsitada S-i leibkonna liikmena, sest olgugi et ta oli esitanud tõendid selle kohta, et ta elas liidu kodaniku S-iga samal aadressil, ei olnud ta „siiski tõendanud, et liidu kodanik oli faktiliselt Ühendkuningriigis selle leibkonna pea“. 15. augusti 2016. aasta kirjas teatati talle järgmist:

„Minister on läbi vaadanud lisadokumendid, mille esitasite oma Euroopa Liidu lepingust tulenevate õiguste alusel esitatud elamisloa taotluse toetuseks. Teatan Teile, et ministri veendumuse kohaselt ei ole Te tõendanud, et olete faktiliselt liidu kodaniku S R S-i ülalpeetav. Seoses elamisega Ühendkuningriigis esitasite tõendid selle kohta, et elasite liidu kodaniku S-iga samal aadressil, kuid Te ei ole siiski tõendanud, et liidu kodanik oli Ühendkuningriigis faktiliselt selle leibkonna pea.“

- 8 Kirjas on ühtlasi märgitud, et A ei esitanud piisavaid tõendeid liidu kodaniku pereliikmeks olemise kohta ega tõendanud eelnimetatud asjaolusid. S ja A kaebasid ministri otsuse jätta A-le elamisluba andmata edasi High Courti (kõrge kohus, Iirimaa). Kohtuliku kontrolli taotlusele lisati põhjenduseks S-i ja A 8. septembril 2016 vande all antud ütlused. S-i vande all antud ütluses on kirjas, et enne kodakondsuse saamist 2013. aasta veebruaris oli ta Ühendkuningriigis elanud viisteist aastat, et 2016. aasta veebruaris abiellus ta Pakistani kodanikuga ja et naine elab edasi Pakistanis. Ta ütleb, et kolis Irimaale 2015. aasta jaanuaris eesmärgiga asuda tööle IT-sektoris, ning kinnitab vande all antud ütluses, et on alates 2015. aasta oktoobrist olnud füüsilisest isikust ettevõtja, kes impordib ja müüb mobiiltelefonide tarvikuid, ning tegeles varem sama äri oma elukohas Midlandsi piirkonnas asuvas Iiri väikelinnas. Ta kinnitab vande all antud ütluses, et nüüd korraldab ta oma äri Dublini linna tööstuspiirkonnas asuvas laokeskuses. S kinnitab rahalise toetuse andmist nõbu A-le ja väidab, et ajavahemikus

2010. aasta juulist 2015. aasta jaanuarini, kui nad elasid ühe katuse all, oli A kõigi elamiskulude ja õppetasude maksmisega seoses tema ülalpeetav. [lk 7]

Ta ütleb, et „minu perekond Pakistanis eeldas, et ma kannan oma nõo eest hoolt“. Ta lausub, et tema, ta vanemad, vend ja õde elasid koos A-ga majas, mille omanik oli üks tema vendadest. S väidab, et kolis Irimaale „spetsiaalselt töötamise eesmärgil“ ja et alates A elama asumisest tema juurde Irimaal 2015. aasta märtsis on A „täielikult ja üleüldiselt tema ülalpeetav“. Väites, et A kuulus Ühendkuningriigis „tema leibkonda“, ütleb S vande all, et just tema üksinda vastutas oma nõo eest hoolitsemise ja tema rahalise toetamise eest, et tema majaomanikust vend veetis õigupoolest rohkem aega Pakistanis kui Londonis ning et tema vanemad on eakad ja isa pensionile jäänud. Ta väidab, et tema oli leibkonnas ainuke töötav isik ja ainus, kes maksis kommunaalarveid.

- 9 8. septembri 2016. aasta vande all antud ütluses kinnitab A, et on töötu. Ta esitab koopiad seitsmest rahaülekandest, mille S tegi talle Pakistanis ajavahemikus 3. veebruarist 2009, kui A oli umbes 22 aastat vana, 13. maini 2010, kui A oli 24-aastane, ja mille kogusumma oli viieteistkümne kuu jooksul 4675 naelsterlingit. Suurema osa neljast aastast, mil A õppis Ühendkuningriigis raamatupidamist ja ärijuhtimist, ei olnud tal enda väitel pangakontot ning tema sõnutsi maksis S tema üüri ja õpingute eest ning andis talle raha üldiste elamiskulude jaoks. Väidetavalt ei ole tõendeid rahaülekannete kohta 52 kuu jooksul ehk 2010. aasta maist 2014. aasta novembrini just seetõttu, et puudus pangakonto. 2014. aasta novembris avas A ühes Ühendkuningriigi kinnisvaralaenuühistus konto, millele S tegi neli kannet kokku 700 naelsterlingi ulatuses ajavahemikus 6. novembrist 2014 13. jaanuarini 2015, ning selle ajavahemiku kohta on esitatud koopiad A kontoväljavõtetest.
- 10 Nõude keskmes on asjaolu, et kuna S on alates 2013. aastast liidu kodanik, on tal õigus kolida Ühendkuningriigist Irimaale, ja kuna A on tema 34-aastane nõbu, kes ei tööta ja kelle suhtes ei ole tõendeid liidus töötamise kohta ja kes elas toona koos temaga tema kui liidu kodaniku väidetava leibkonna liikmena, on A-l õigus tulla koos S-iga Irimaale. A ei ole nõuetele vastav pereliige, kuna selle alla kuuluvad eranditega üksnes vanemad ja kuni 21aastased lapsed. Väite kohaselt on [A] lubatud pereliige, kuna ta kuulub S-i väidetavasse leibkonda.

Direktiiv

- 11 Direktiivi preambulis on välja toodud, et selle eesmärk on kehtestada õigusnormid, mis reguleerivad liikmesriikide territooriumil vaba liikumise ja elamise õiguse kasutamist liidu kodaniku ja tema pereliikmete poolt. Direktiivi artiklis 3 on sätestatud:

„1. Käesolevat direktiivi kohaldatakse kõikide liidu kodanike suhtes, kes liiguvad liikmesriiki või elavad liikmesriigis, mille kodanikud nad ei ole, ja nende artikli 2 punktis 2 määratletud pereliikmete suhtes, kes on nendega kaasas või ühinevad nendega.

2. Ilma et see piiraks vaba liikumise ja elamise õigust, mis asjaomastel isikutel isiklikel alustel võib olla, peab vastuvõttev liikmesriik kooskõlas oma õigusaktidega hõlbustama järgmiste isikute riiki sisenemist ja seal elamist:

a) muud pereliikmed, sõltumata nende kodakondsusest, kes ei kuulu artikli 2 punkti 2 määratluse alla ja kes on esmase elamisõigusega liidu kodaniku ülalpeetavad või leibkonna liikmed lähteriigis, või kui tõsised tervislikud põhjused nõuavad vältimatult, et liidu kodanik peab pereliiget isiklikult hooldama;

b) partner, kellel on liidu kodanikuga püsiv ja nõuetekohaselt tõendatud suhe.

Vastuvõttev liikmesriik uurib põhjalikult isiku olukorda ja esitab talle võimaliku sisenemis- või elamisekeelu põhjendused.“ [lk 8]

12 Artiklis 2 on sätestatud:

„Käesolevas direktiivis kasutatakse järgmisi mõisteid:

1) liidu kodanik – isik, kellel on mõne liikmesriigi kodakondsus;

2) pereliige:

a) abikaasa;

b) partner, kellega liidu kodanik on sõlminud liikmesriigi õigusaktide kohaselt registreeritud kooselu, kui vastuvõtva liikmesriigi õigus käsitleb registreeritud kooselu abieluga võrdsena, kooskõlas vastuvõtva liikmesriigi asjaomastes õigusaktides sätestatud tingimustega;

c) alanejad lähisugulased, kes on alla 21aastased või ülalpeetavad, ja punktis b määratletud abikaasa või partneri alanejad sugulased, kes on alla 21aastased või ülalpeetavad;

d) ülalpeetavad ülenejad lähisugulased ja punktis b määratletud abikaasa või partneri vahetult ülenejad sugulased;

3) vastuvõttev liikmesriik – liikmesriik, kuhu liidu kodanik oma vaba liikumise ja elamise õiguse kasutamiseks liigub.“

13 Asi puudutab liidu kodanikest isikute vaba liikumist. Kohtuotsuses C-83/11 *Secretary of State for the Home Department vs. Rahman* rõhutati, et direktiiv ei kohusta liikmesriiki rahuldama kõiki riiki sisenemise või seal elamise taotlusi, mille on esitanud isikud, kes tõendavad, et nad on liidu kodaniku ülalpeetavad pereliikmed. Direktiivis on sätestatud raamistik, mille piires tuleb kaaluda liidu kodanikele ja nende pereliikmetele alalise elamisõiguse andmist liikmesriigi territooriumil. Põhjendusest [1] võib näha, et õigus vabalt liikuda ja elada

liikmesriikide territooriumil on iga liidu kodaniku „esmane ja individuaalne õigus“, kui aluslepingutega kehtestatud piirangutest ja tingimustest ei tulene teisiti. Direktiivi kirjelduse kohaselt on vaba liikumine „üks põhivabadusi siseturul“, mis on „sisepiirideta“ ala. Direktiivi põhjenduses 5 on sätestatud, et selleks, et õigust liikuda ja elada vabalt liikmesriikide territooriumil saaks kasutada nõuetekohaselt, tuleks see õigus anda ka nende pereliikmetele, sõltumata nende kodakondsusest:

„Et kõikide liidu kodanike õigust liikuda ja elada vabalt liikmesriikide territooriumil saaks kasutada vabaduse ja väärikuse objektiivseid tingimusi täites, tuleks see õigus anda ka nende pereliikmetele, sõltumata nende kodakondsusest.“

- 14 Põhjenduses 8 on direktiivi ühe eesmärgina sätestatud eesmärk „hõlbustada nende pereliikmete vaba liikumist, kes ei ole liikmesriigi kodanikud“. Põhjenduses 10 on märgitud vajadus arvestada mitme omavahel konkureeriva huviga, sealhulgas sooviga vältida olukorda, kus isikud kasutavad oma elamisõigust ära ja muutuvad „vastuvõtva liikmesriigi sotsiaalabisüsteemi[le] [...] põhjendamatult koorma[vaks]“. Selles suhtes võib olla oluline, et S teenib riigis raha füüsilisest isikust ettevõtjana. A ei saa töötada, kuna tal puudub tööle asumist võimaldav staatus. See oleneb kassatsioonkaebuse kohta tehtavast otsusest. Põhjenduses 17 on esmalt märgitud, et kui liidu kodanikud, kes on otsustanud jääda vastuvõtvasse liikmesriiki pikemaks ajaks, saaksid kasutada alalist elamisõigust, „tugevdaks see liidu kodakondsuse väärtust ja oleks oluliseks teguriks sotsiaalse ühtekuuluvuse edendamisel“, ning seejärel sätestatud, et alaline elamisõigus tuleks näha ette kõikidele liidu kodanikele ja nende pereliikmetele direktiivis sätestatud tingimustel.
- 15 Direktiiv käsitleb pereliikmeid ja laiendatud pere liikmeid erinevalt. Pereliikmetele, kes kuuluvad direktiivi artikli 2 lõikes 2 esitatud määratluse alla, antakse õigus liidu kodanikku vastuvõtvasse liikmesriiki siseneda ja seal elada, eeldusel et teatavad tingimused on täidetud. Pereliige on selgelt määratletud kui abikaasa, kooselupartner, alaneja [lk 9] lähisugulane, kes on alla 21aastane või ülalpeetav, samuti abikaasa või partneri samasugune lähisugulane ning kõik liidu kodaniku ja tema abikaasa või partneri ülalpeetavad ülenejad lähisugulased, teisisõnu ülalpeetavad ema või isa. A ei ole esimese astme sugulane. Tal on S-iga kaks ühist vanavanemat. Seega kuulub A lubatud pereliikmete hulka, kes ei kuulu direktiivi artiklis 2 sätestatud pereliikme määratluse alla ja kelle taotlust vastuvõtvasse liikmesriiki sisenemiseks ja seal elamiseks tuleb hõlbustada, kuid kelle puhul ei saa öelda, et tal oleks õigus liikmesriiki siseneda või jääda.
- 16 Seega on selle eelotsusetaotluse keskmes direktiivi artikli 3 lõige 2. Ei A ega S väida, nagu nad oleksid teineteise suhtes pereliikmed direktiivi artikli 2 mõistes. Vaidlust ei ole selle üle, et kui A-l üldse on direktiivi alusel mingeid õigusi, tekivad need juhul, kui teda on võimalik nõuetekohaselt käsitleda liidu kodaniku, nimelt S-i pereliikmena, kes on S-i ülalpeetav või tema leibkonna liige.

- 17 Direktiiv jõustati Irimaal 2006. aasta määrusega, milles sarnaselt direktiiviga eristatakse „nõuetele vastavat pereliiget“ ja praeguses kohtuasjas asjakohast kategooriat – „lubatud pereliiget“. 2006. aasta määruse artikli 2 lõike 1 kohaselt on lubatud pereliikme määratlus järgmine:

“lubatud pereliige” on liidu kodaniku mis tahes pereliige olenemata tema kodakondsusest, kes ei ole liidu kodaniku nõuetele vastav pereliige ja kes oma päritoluriigis, peamises elukohas või eelmises elukohas

- a) on liidu kodaniku ülalpeetav,
 - b) on liidu kodaniku leibkonna liige,
 - c) vajab tõsistel tervislikel põhjustel vältimatult, et liidu kodanik peab teda isiklikult hooldama, või
 - d) on partner, kellel on liidu kodanikuga püsiv ja nõuetekohaselt tõendatud suhe.
- 18 Ei ole väidetud, nagu oleks 2006. aasta määrus jätnud direktiivi üle võtmata. Ainuke muudatus on see, et pereliige liigitatakse „nõuetele vastavaks pereliikmeks“, „lubatud pereliige“ aga määratletakse ja liigitatakse samamoodi. Erinevus seisneb nimetuses, mitte õiguslikus sisus. A ei ole S-i laps. Samuti ei ole A tema ülalpeetav. Lisaks ei ole A-l, kes on üle 21aastane isik, tõsiseid terviseprobleeme. A väitis, et ta on oma nõo lubatud pereliige, kuna ta on nõo ülalpeetav, kuid see väide lükati tagasi ja selles küsimuses kassatsioonkaebusele menetlusalustamine ei antud. Selles eelotsusetaotluses ülalpeetavaks olemist ei käsitleta. Ainuke küsimus on lõpuks see, kas A asus Ühendkuningriigist Irimaale elama koos S-iga ja tegi seda seetõttu, et A on Ühendkuningriigis elava liidu kodaniku S-i leibkonna liige. Neil asjaoludel väidab [A], et tal on õigus 2006. aasta määruse artiklis 5 sätestatud hüvele ning seega õigus siseneda riiki ja taotlema elamisloa.

Ministri elamisloa andmisest keeldumise otsuse kohtulik kontroll

- 19 Ministri otsuse üle kohtuliku kontrolli tegemise pädevus on High Courtil (kõrge kohus). Menetlus algatati 2016. aasta septembris. High Courti (kõrge kohus) otsus tehti 25. juulil 2018; [2018] IEHC 458. High Court (kõrge kohus) jättis ministri otsuse kohtuliku kontrolli taotluse rahuldamata. High Court (kõrge kohus) leidis oma otsuses, et minister kohaldas õigust õigesti ning kõik faktiliste asjaolude kohta tehtud järeldused olid põhimõttelise põhjendatuse ja terve mõistuse piires ning põhinesid S-i ja A esitatud dokumentide analüüsil. High Courtis (kõrge kohus) lükkas kohtunik Keane tagasi A väite, et ta on S-i ülalpeetav. High Court (kõrge kohus) leidis, et nende elukorraldus Ühendkuningriigis ei olnud selline, millest tulenevalt oleks A S-i leibkonna liige. [lk 10]
- 20 S ja A kaebasid otsuse edasi Court of Appeal (apellatsioonikohus, Irimaa), mis langetas otsuse 19. detsembril 2019; [2019] IECA 330. Ka Court of Appeal

(apellatsioonikohus) jättis kaebuse rahuldamata. Liidu kodaniku leibkonna liikme mõiste üle arutlemisel ei leidnud kohtunik Baker, et seda, kes on liidu kodaniku leibkonna liige ja kelle teise liikmesriiki liikumist koos selle liidu kodanikuga tuleks seetõttu hõlbustada, oleks võimalik määratleda. Tema kommentaarid on kirjeldavad ja väärivad siinkohal ära toomist, sest aitavad eelotsusetaotlusele kaasa:

„67. Iseenesest tundub mulle alltoodud põhjustel siiski, et sellele põhimõttele ei vasta mitte vahest traditsiooniline „leibkonna pea“ tuvastamine, vaid pigem selle väljaselgitamine, kas ühisele korraldus põhineb millelgi enamal kui pelgalt mugavusel ja kas kolmanda riigi kodanikust pereliige kuulub sidusasse, pikaajalisse, tihedalt seotud ja ühtsesse üksusse, mida võiks üldistatult nimetada „leibkonnaks“. Seda silmas pidades tundub mulle, et elukorraldust ei tohiks vaadelda linnulennult ühe hetke põhjal, vaid selle puhul tuleb pigem arvestada ühisele kestust ja seda, milliseid edasisi kavatsusi võib leibkonna jätkuva olemasolu suhtes objektiivselt eeldada.

68. Leibkonna mõiste analüüsimisel võib olla kasulikum määratleda, mis selle alla ei kuulu. Sama katuse all elavad inimesed ei ole tingimata sama leibkonna liikmed ja nad võivad väga hästi olla need, keda kõnekeeles kutsutakse korterikaaslasteks. Leibkonna puhul nõutav jagamise element võib olla täidetud näiteks siis, kui koos elavad isikud lepivad kokku majapidamistöõde jagamises ja proportsionaalses panustamises majapidamiskuludesse. Kuid seetõttu, et kodanike direktiivi mõistes tuleb keskenduda liidu kodaniku elukorraldusele, peavad liidu kodaniku leibkonna liikmed olema faktiliste asjaolude põhjal tõendatult isikud, kes on mingil viisil tema pereelus kesksel kohal, need pereliikmed peavad olema liidu kodaniku tuumpere lahutamatu osa ja kavatseda selleks jääda lähitulevikus või mõistlikult eeldatavas lähitulevikus. Määrav asjaolu on see, et rühma liikmed kavatsuvad jätkata ühist elukorraldust määramatu aja jooksul, et nendevaheline side on muutunud reegliliseks ning et seda käsitletakse jätkuvana ja see on iga rühma liikme isikliku igapäevaelu osa.

69. Tegemist ei ole küsimusega, kellega liidu kodanik tahaks koos elada, vaid pigem küsimusega, kellega koos elamise lubamist või hõlbustamist ta eeldab, et tema perekond jääks alles ja kelle väljajäämine perekonnast on oluline asjaolu, mis võib takistada liidu kodanikku otsustamast või suutmast vaba liikumise õigust teostada. Mulle tundub, et nimetatud teine asjaolu peegeldab õigesti peamist põhimõtet, mida kodanike direktiiviga soovitakse kaitsta.

70. Näite toomine võib olla ohtlik ja teen seda üksnes olukorra ilmestamiseks. Pereliige, kes elas liidu kodanikuga ühes majas palju aastaid enne vaba liikumise õiguse teostamist, võib väga hästi olla muutunud pereliikmeks, kellega on kujunenud selline emotsionaalne lähedus, et ta on liidu kodaniku pereelu lahutamatu osa. See isik võib olla leibkonna liige,

kuna elukorralduses nähtuvad sellised ühendavad asjaolud, mida võib konkreetsel juhul nimetada leibkonnaks. Kui selline elukorraldus võiks tõenäoliselt kahjustada sellesse rühma kuuluva liidu kodaniku vaba liikumise õigust, olgu siis moraalsete kohustuste tõttu teiste rühma liikmete ees või muul põhjusel, tulevad mängu kodanike direktiivist tulenevad õigused.

71. S-i kinnitus „minu perekond Pakistanis eeldas, et ma kannan oma nõo eest hoolt“ viitab skaala teises otsas olevatele asjaoludele, mille puhul S kinnitab, et tal on [lk 11] kohustus kanda nõo eest hoolt, et viimane saaks õppida ja iseseisvalt elu alustada, teisisõnu aidata tal „jalad alla saada“. See ei toeta väidet, et A jätkuv viibimine oma nõoga sama katuse all on lahutamatult vajalik tema vaba liikumise õiguste teostamiseks ning et selline tajutud abistamiskohustus tähendab, et S-i liidu kodaniku staatusest tulenev vaba liikumise õigus oleks olnud takistatud.

72. Tõsi, kodanike direktiivi põhjenduses 6 on direktiivi ühe eesmärgina kirjas perekonna ühtsuse hõlbustamine, kuid see on nii seetõttu, et nõuetekohaseks lähenemiseks vabale liikumisele tuleb vaba liikumise õiguse teostamist soovivat isikut toetada, et tema perekond säiliks. Eesmärk ei ole mitte perede kooshoidmine, vaid pigem liidu kodanikule loa andmine selleks, et tema perekond võiks vastuvõtvasse liikmesriiki siseneda ja seal elada, et liidu kodaniku perekonnaelu saaks jätkuda. Abstraktsel vaatlemisel võib erinevus olla vaevumärgatav, kuid konkreetsel juhtudel on omavahelise seotuse aste ja, nagu seda võiks nimetada, „tuumperekonna“ tuvastamine sageli lihtsam.

73. Kõnekeelne „leibkonna pea“ võib tänapäevases kõnepruugis tunduda mõnevõrra ebaõnnestunud, ebaviisakas või lausa poliitiliselt ebakorrektnene ning minu arvates oli kohtunik Keane'il õigus, kui ta täheldas, et leibkonna pea ei pruugi alati olla üks isik ja loomulikult ei pea see olema meessoost liige ega isegi see leibkonna liige, kes iseloomu tõttu või muudel põhjustel kehtestab igapäevase ühiselu reeglid. Mulle tundub, et õige oleks vaadelda suhteid liidu kodaniku tuumperekonna sees ning seda, kuidas neid põhisuhteid õigesti mõista ja toetada, et võimaldada liidu kodanikul vastuvõtvas liikmesriigis vabalt liikuda ja elada. Neil asjaoludel peab esinema vähemalt kavatsus või ootus, et lubatud pereliikmed jätkavad vastuvõtvas liikmesriigis elamist sama katuse all mitte üksnes mugavusest, vaid emotsionaalse ja sotsiaalse seotuse, kiindumuse või kaasluse tõttu.

- 21 Supreme Court (Iirimaa kõrgeim kohus) võib anda Court of Appeal (apellatsioonikohus) otsuse peale esitatud kassatsioonkaebusele menetlusloa, kui kassatsioonkaebust on vaja menetleda õigusemõistmise huvides või kui see sisaldab õiguslikku küsimust, mille vastu on üldine avalik huvi. 20. juulil 2020 anti menetlusloa seoses leibkonda kuulumise küsimusega; [2020] IESCDET 89. Kassatsioonkaebuse kohtulik arutelu toimus 5. novembril 2020 ning otsuse ja eelotsusetaotluse kuupäev on esitatud eespool. Kassatsioonkaebuses käsitleti

keelekasutust liidu õigusakti teistes keeleversioonides: „seda, milline on termini „leibkonna liige“ tegelik tähendus direktiivis ja seda terminit rakendavas määruses“.

Poolte avalduste kokkuvõte

- 22 Kokkuvõttes keskendus suur osa A ja S-i ning neile vastanud ministri argumentidest direktiivi sõnastusele, õigusaktide põhjendustele ning Court of Appeals (apellatsioonikohus) analüüsile, mida tähendab keskne termin „leibkonna liige“. Kuna seda on eespool täies mahus tsiteeritud, ei ole kordamine vajalik. S ja A väidavad, et teataval tasemel rahaline toetus, millega kaasneb elamine sama katuse all, tähendab, et A on Iirimaale elama asuva liidu kodaniku S-i leibkonna liige. Tugevalt rõhutatakse üleskasvamist teineteise lähedal, mis lõppes siis, kui A oli 10 või 11 aastat vana, ning jätkuvat peresidemete kinnitamist seeläbi, et S aitas A-d, kui viimane tuli edasiõppimise sooviga Pakistanist Ühendkuningriiki. Kinnitatakse, et on vaja kombinatsiooni mitmest asjaolust, et ühise elamispinna jagamine muutuks püsivamaks elukorralduseks, millega inimesest saab midagi enam kui lihtsalt majapidamise liige, mida tuleb ette paljude puhul, olgu see eluaseme jagamine konkreetse eesmärgi, näiteks õppimise või töötamise nimel, või majanduslikel põhjustel või mugavusest, ja millega S-i kolimine Ühendkuningriigist Iirimaale oleks ilma A kaasatulemiseta pärsitud. Minister aga jättis [lk 12] taotluse rahuldamata, kuna ei olnud ära näidatud, et [S] on selle leibkonna pea, kus [A] elab, ja selle lähenemise õigsust vaidlustatakse.
- 23 Ehkki A ja S ei ole omavahel emotsionaalses suhtes kestva füüsilise suhte mõistes, väidavad nende esindajad, et tegemist ei ole sobiva analoogiaga partnerlusele, kus kaks meest moodustavad paari. Samuti väidetakse, et direktiivi tõlgendamisel ei saa teha õiget järeldust, kuna direktiivi kohaselt on isik pereliige siis, kui ta on lapse vanem kuni lapse 21. sünnipäevani, välja arvatud juhul, kui ülalpidamine jätkub ka pärast seda. Väidetakse, et direktiivi eesmärk ei ole tõmmata eraldusjoont, vaid pigem üldjoontes kirjeldada paindlikku olukorda. Seega pole väidetavalt oluline, et A on 34aastane, samuti see, et ta võib eeldatavalt abielluda ja oma eluga edasi minna või ise tulusa töökoha leida.
- 24 Riigi esindajad kinnitavad, et siinkohal on asjakohane tõmmata paralleele pereliikme ja lubatud pereliikme vahel. Väidetavalt oleks mõttetu määratleda pereliige sedavõrd täpselt vanema, abikaasa või lapsena, kes ei ole pärast 21aastaseks saamist enam laps (välja arvatud juhul, kui ta on ülalpeetav), või nõuda suhte olemasolu nõuetekohast tõendamist, kui keskealised nõod võiksid väita, et aidatav kuulub teise nõo leibkonda seetõttu, et liidu kodanikust nõbu on teist aidanud ja temaga eluruumi jaganud. Eeskätt on see nii olukorras, kus sellise elukorralduse ainuke eesmärk on viisa alusel õppimine, mis on vältimatult ajutine elukorraldus, ning kõrgema hariduse omandamine, mis on vältimatult lõplik koolituskursus. Riigi nimel esitatud argumendi kohaselt on eluaseme jagamine lõplik, viisa on lõplik, ülikooliõpingud lõppevad ja samamoodi lõpeb abi andmine kellelegi, kes võib püüda ennast arendada. Kõigil eeltoodud põhjustel, väidab riik,

ei kuulu A S-i leibkonda direktiivi ühegi lubatava tõlgenduse korral. Riik väidab, et A tuli Irimaale alles siis, kui tema Ühendkuningriigi viisa lõppes, mitte vastastikuse sõltuvussuhte pärast, mis annaks aluse käsitleda teda S-i leibkonna liikmena.

Eelotsuse vajalikkus

- 25 Vastus küsimusele, kes on liidu kodaniku leibkonna liige, võib oleneda sellest, kas isik on leibkonna peamine liige või pea. Vanamoelisusest hoolimata võib see termin osutada kasulikuks olukorras, kus püütakse eristada direktiivi reguleerimisalasse kuuluvaid ja mittekuuluvaid peresuhteid. Küsimus seisneb selles, millised on kriteeriumid. Kas pelk põhjus, et nõod on omavahel lähedased, nagu seda on paljud nõod nii emotsionaalses mõttes kui ka üles kasvades koos veedetud aja mõttes, tähendab, et kui üks neist on liidu kodanik, siis on teised selle kodaniku leibkonna liikmed? Irimaal on vanemas põlvkonnas ehk üle 50aastaste seas tavaline, et nõbusid on kaks või lausa kolm tosinat. Korduvalt abielus olnud inimeste puhul võib see arv olla selliseid tavaid toetavates kultuurides sama suur.
- 26 Tasub ilmselt märkida, et direktiivis keskendutakse pereliikmetest rääkides tuumperekonnale – kahele vanemale ja nende lastele. Lapsed kasvavad suureks ja tõenäoliselt on tähtis, et lapsepõlv lõpeb 21aastasena, välja arvatud juhul, kui nad on ülalpeetavad, võib-olla tervislikel põhjustel või seoses pikendatud õpingutega, mida vanemad olulisel määral rahastavad. Pärast seda ei ole lastel automaatselt õigust kolida koos vanematega. Kuidas on lood keskealiste nõbudega? Võib-olla on asjakohane küsida, kas nende puhul võiks olla tegemist lubatud pereliikmetega, kui mõlemad on hea tervise juures ja töövõimelised. Ehk tuleks pereliikmete ja lubatavate pereliikmete mõisteid hinnata õigusnormide komplektina, mitte eraldiseisvatena.
- 27 Viidetest teistele keeltele võib, kuid ei pruugi olla abi; sõnasõnaline tõlge on võimalik, kuid konkreetse keeleversiooni nüansid võivad kaotsi minna. Seda ilmestab kõnealune direktiiv. Fraas selle kohta, et keegi on liidu kodaniku leibkonna liige, kõlab saksa keeles järgmiselt: „oder der mit ihm im Herkunftsland in hauslicher Gemeinschaft gelebt hat“, mis sõna-sõnalt tähendab „või kes elab temaga samas majas [lk 13] tema päritoluriigis“; kreeka keeles kõlab see „ή ζει υπό τη στέγη του στη χώρα προέλευσης“, mis sõna-sõnalt tähendab „või elab tema katuse all tema päritoluriigis“; prantsuse keeles kõlab see ehk kõige elegantsemalt „si, dans le pays de provenance, il est à charge ou fait partie du ménage du citoyen de l’Union bénéficiaire du droit de séjour à titre principal“, millega kuulutatakse, et õigus tuleneb ülalpeetava staatusest või leibkonda kuulumisest; itaalia keeles kõlab see „se è a carico o convive“, mis võib sõna-sõnalt tähendada ka üksnes koos elavaid inimesi, ja hispaania keeles „o viva con el ciudadano de la Union beneficiario del derecho de residencia con caracter principal“, mis sõna-sõnalt tähendab „elab koos liidu kodanikust kasusaajaga, kellel on esmane elamisõigus“.

28 Mõiste „leibkond“ ei pruugi olla täpselt määratletav. Kuid tegemist on kogu liidus kehtiva mõistega, mis vajab täpsustamist. Võib-olla oleks seda parim teha rea kriteeriumide abil, mille olemasolu võimaldaks liikmesriikide kohtutel jõuda ühetaolise tõlgenduseni. Üks oluline kriteerium on aeg. Tähtis on see, kui kaua aega on liidu kodaniku leibkonnas olnud. See võib näidata, kas seotus liidu kodaniku leibkonnaga on ajutine või väljakujunenud. Aga kas leibkonna peamine isik või pea peab olema liidu kodanik või võib tegemist olla ka sõprade või õdedevendadega, kes jagavad ühist eluruumi? Kas igaüks, kes kellegagi elamispinda jagab, võib olla vastastikku teise leibkonna liige, kui üks neist on liidu kodanik? Seega võib teine oluline kriteerium olla eesmärk. Kui nõbu asub leibkonda mingil eesmärgil, nagu on Irimaal väga tavaline, näiteks ülikooli õppima või mõneks ajaks lapsehoidjaks, ei ole tegemist väljakujunenud suhtega, vaid suhtega, mis sõltub välistest teguritest ehk õpingute kestusest või sellest, millal on laps valmis kooli minema. Järgmine kriteerium võib olla tahtlus. Kas liidu kodanikul on kindel eesmärk võtta kolmanda riigi kodanik oma leibkonna liikmeks või kas kolmanda riigi kodaniku sealoleku taga oli mõni ajutine või ülesandega seotud põhjus? Üks tähtis kriteerium võib olla ka see, milline on suhe koos elavate isikute vahel, olgu nad nõod, sõbrad või töökaaslased. Kes on domineeriv pool, kas liidu kodanik? Või hoopis kolmanda riigi kodanik? Domineeriva all võiks silmas pidada seda, et tal on võim võtta kolmanda riigi kodanik vastu liidu kodaniku leibkonda. Kas liidu kodanik võiks paluda kolmanda riigi kodanikul lahkuda? Teisalt tekib küsimus, kas tegemist võib olla maja või korteri jagamise kokkuleppega, mida paljud taluvad aastaid, sest see sobib mõlemale poolele, kuid kas see teeb iga elamispinda jagava isiku teise isiku leibkonna liikmeks ja mille alusel? Viimaks pakun võimaliku kriteeriumina välja, et kuna direktiivi eesmärk on hõlbustada vaba liikumist, tuleb küsida, kuidas takistaks liidu kodanikul S-il Ühendkuningriigist Irimaale kolimist see, kui A ei tule koos temaga. Kui väidetakse, et takistus on olemas, siis kas see on nii tulenevalt seksuaalsest suhtest, mis võib põhineda mõnel muul „nõuetekohaselt tõendatud püsisuhte“ olemasolu õiguslikul aspektil (selline püsisuhe on aga võrdväärne abieluga ja ei ole seega siin asjakohane), või tulenevalt emotsionaalsetest sidemetest (kui raske on neid purustada?) või tulenevalt elukorralduse sobivusest; kui nii, siis miks, mis põhjusel ja mis aja jooksul?

Esitatud eelotsuse küsimused

29 Seega palub Supreme Court (Iirimaa kõrgeim kohus) Euroopa Liidu Kohtu abi ja esitab järgmised eelotsuse küsimused:

[...] [Eeltoodud küsimuste kordamine]

[...] [lk 14] [...]